

Consumer Protection for Online Shopping: Cases of Consumers Being Damaged by Unsafe Products in Thailand

Thanadchapon Kungsung*

* Associate Professor, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University. Author Email:

kanomjib_27@hotmail.com

Academic article

OPEN ACCESS

Citation: Kungsung, T.
Consumer Protection for
Online Shopping: Cases of
Consumers Being Damaged
by Unsafe Products in
Thailand. *Public Health Policy
and Laws Journal*, 11(2), 385–
396. retrieved from
[https://so05.tci-
thaijo.org/index.php/journal_la
w/article/view/280179](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/journal_law/article/view/280179)

Received: 15 April 2025

Revised: 27 April 2025

Accepted: 29 April 2025

Abstract

With technological advances, products go through more complicated production processes. When consumers buy sophisticated products, problems tend to arise. For example, consumers find it difficult to detect unsoundness of a product when they buy it. This can cause harm to consumers' physical and mental health: It can also affect their health, hygiene, and property. In addition, it is difficult for consumers to file a lawsuit to claim compensation for damage caused by unsafe products because the burden falls on consumers to prove unsoundness of the product, while manufacturers have all knowledge of the products. As a result, consumers lose their cases and do not get compensation for the damage. To mitigate such problems, Thailand has enacted the Product Liability Act to cope with damages caused by unsafe products. This academic article discusses criteria under the act and analyzes its pros and cons. Based on an analysis, the act has criteria that is beneficial to consumers because it allows consumers to receive more compensation for damage caused by unsafe products. However, the act has some disadvantages. For example, it does not cover immovable property and services.

Keywords: Consumer; Unsafe Products; Damage, Liability

การคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อออนไลน์: กรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

ธนัพร กังสังข์*

* รองศาสตราจารย์, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ติดต่อผู้เขียน kanomjib_27@hotmail.com

บทความวิชาการ

วันรับ 15 เมษายน 2568

วันแก้ไข 27 เมษายน 2568

วันตอบรับ 28 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงขึ้น จึงส่งผลทำให้สินค้าส่วนใหญ่มีขั้นตอนการผลิตที่ซับซ้อนมากขึ้น เมื่อผู้บริโภคซื้อสินค้าที่มีความซับซ้อนจึงเกิดปัญหาตามมา เช่น ผู้บริโภคยากที่จะตรวจสอบพบถึงความปลอดภัยของสินค้าได้ตั้งแต่ตอนซื้อสินค้า จนทำให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นนอกจากนั้น เมื่อผู้บริโภคต้องการฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็กระทำได้ยาก เนื่องจากผู้บริโภคต้องเป็นฝ่ายที่มีภาระการพิสูจน์ถึงความปลอดภัยของสินค้า อย่างไรก็ตาม ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตสินค้าส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้ประกอบการ จึงทำให้ผู้บริโภคแพ้คดีและไม่ได้รับการเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อช่วยลดปัญหาดังกล่าวประเทศไทยจึงบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นมา บทความวิชาการนี้จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ภายใต้กฎหมายดังกล่าว พร้อมทั้งวิเคราะห์ให้เห็นถึงข้อดีและจุดอ่อน ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์พบว่ากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีจุดอ่อนบางประการ คือ ขอบเขตการคุ้มครองยังไม่ครอบคลุมถึงอันตรายมทรัพย์และการบริการ

คำสำคัญ: ผู้บริโภค; สินค้าที่ไม่ปลอดภัย; ความเสียหาย, ความรับผิดชอบ

บทนำ

ในอดีต จะเห็นได้ว่าการซื้อขายสินค้าระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจนั้น สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ยังเป็นสินค้าที่ไม่มีความซับซ้อน มีวิธีการผลิตที่ผู้บริโภคสามารถเข้าใจได้ง่าย แต่ในปัจจุบันเมื่อมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงขึ้น จึงส่งผลทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการใช้กระบวนการผลิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นจนยากที่ผู้บริโภคจะเข้าใจได้ (Pecomik & Hoyer, 2024) เช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร ในอดีตมีการซื้อขายผลิตภัณฑ์อาหารที่ไม่ซับซ้อน เช่น ข้าว ข้าวสาลี เป็นต้น แต่ในปัจจุบัน การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาใช้ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์อาหารที่ได้มาเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร หรืออาหารแปรรูป เป็นต้น นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าในผลิตภัณฑ์บางประเภท เช่น ยา เครื่องสำอาง รถยนต์ หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าบางประเภท เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนในการผลิต ดังนั้น เมื่อผู้บริโภคมีการซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนจึงเกิดปัญหาตามมา เช่น การที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีการใช้กระบวนการผลิตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีความซับซ้อนจนยากที่ผู้บริโภคจะตรวจสอบพบถึงความปลอดภัยของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้ตั้งแต่ตอนซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ และตัดสินใจซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ผลที่เกิดขึ้นก็คือเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยดังกล่าวไปใช้ก็ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่น นอกจากนี้ เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยต้องการไปฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย ในทางกฎหมาย การที่ผู้บริโภคจะพิสูจน์ว่าผู้ประกอบการได้มีการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย

ออกมานั้นค่อนข้างยาก เนื่องจากในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับความเสียหายซึ่งคือผู้บริโภคนั่นเอง เมื่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีความซับซ้อน และความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้ประกอบการ ดังนั้นจึงทำให้ยากต่อผู้บริโภคที่จะพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้ จนทำให้ผู้บริโภคแพ็คดี และไม่ได้ค่าเสียหาย จึงทำให้ผู้บริโภคบางส่วนเลือกที่จะไม่ไปฟ้องร้องคดีและไม่ได้รับความเป็นธรรมนั่นเอง (Praneedpolkrung, 2015) นอกจากนี้ สำหรับประเทศไทย ในส่วนของการฟ้องร้องดำเนินคดีนั้น จะเห็นได้ว่าถ้าเปรียบเทียบระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการแล้ว ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักมีอำนาจในการต่อรองมากกว่าผู้บริโภค และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ก็มีเงินที่จะนำมาใช้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมากกว่าผู้บริโภคด้วย (Stone, 2024) ยิ่งส่งผลทำให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยไม่ได้รับการชดเชยหรือเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อช่วยลดปัญหาดังกล่าวประเทศไทยจึงมีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ดังนั้น ในบทความนี้จะกล่าวถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พร้อมทั้งวิเคราะห์ให้เห็นถึงข้อดีและจุดอ่อนของกฎหมายดังกล่าวของประเทศไทย ทั้งนี้ บทความนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ที่มาของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ส่วนที่ 2 มาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อดีและจุดอ่อนของกฎหมายว่าด้วย

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และส่วนที่ 4 สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ที่มาของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ปัจจุบันเป็นยุคของโลกาภิวัตน์ทำให้ระบบเศรษฐกิจและการค้าขายตัวอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้มีการซื้อขายสินค้าออนไลน์มากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจมีการใช้วิธีการโฆษณาที่จูงใจให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าหลากหลายรูปแบบ สินค้าก็มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้บริโภคส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าจึงได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามมา ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้เกิดขึ้นในหลายๆ ประเทศไม่ว่าแต่ประเทศที่เป็นประเทศอุตสาหกรรม เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมัน หรือแม้แต่ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก็ตาม ดังนั้น ประเทศดังกล่าวก็มีการกำหนดกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นมา (Stapleton, 1994)

สำหรับประเทศไทยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งที่มาหรือเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เนื่องมาจากจะเห็นได้ว่าสินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสินค้าที่ผลิตภายในประเทศหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น ดังนั้น เมื่อผู้บริโภคซื้อสินค้านั้นๆ เป็นการยากที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้านั้นๆ เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ก็อาจส่งผลเสียกับผู้บริโภค เช่น อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย

จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภค หรืออาจเกิดผลเสียต่อบุคคลอื่นด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และต้องการฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ตนเองได้รับค่าเสียหาย จะเห็นได้ว่าการฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นค่อนข้างมีความยุ่งยาก เนื่องจากตามหลักกฎหมายทั่วไป ภาระในการพิสูจน์ถึงความจริงหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหาย ดังนั้น ผู้บริโภคซึ่งคือผู้เสียหายจึงเป็นฝ่ายที่มีหน้าที่ในการพิสูจน์ความจริงหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้านั่นเอง อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตสินค้ามากที่สุดคือผู้ประกอบการ ไม่ใช่ผู้บริโภค จึงทำให้เป็นสิ่งที่ยากสำหรับผู้บริโภคในการที่จะพิสูจน์ว่าผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ประกอบการได้กระทำการโดยประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าจนสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวประกอบกับยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ประกอบการหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นมาเพื่อให้ผู้บริโภคมีโอกาสชนะคดีและได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรมด้วย ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ขึ้น (หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551)

2. มาตรการทางกฎหมายภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย คือ

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งในหัวข้อนี้จะกล่าวโดยสังเขปเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

2.1 ขอบเขตของการให้ความคุ้มครอง

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้ความคุ้มครองกับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่ง “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่าสินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ (มาตรา 4) ทั้งนี้ “สินค้า” ที่อยู่ในขอบเขตของการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค หมายถึง สंहาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย (มาตรา 4) ดังนั้น สินค้าต่างๆ เช่น อาหาร ยา เครื่องสำอาง รถยนต์ หรือเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ก็อยู่ภายใต้ขอบเขตของการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเมื่อได้รับอันตรายจากสินค้านี้ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มีสินค้าบางประเภทที่ถูกยกเว้นไม่สามารถนำพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ เช่น ผลิตผลจากการเกษตรกรรมที่เกิดจากธรรมชาติ นอกจากนั้น ภายใต้กฎกระทรวงยังมีการกำหนดให้ยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษาเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นไม่สามารถนำพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับด้วย

2.2 ความรับผิดของผู้ประกอบการ

“ผู้ประกอบการ” คือ (1) ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต (2) ผู้นำเข้า (3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า หรือ (4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใดอันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า ผู้ขายสินค้าที่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้จะไม่ถือว่าเป็นผู้ประกอบการ ดังนั้นจึงไม่ต้องรับผิดภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ ภายใต้มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวได้มีการนำหลักเรื่องความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) เข้ามาใช้ (Chantarasomboon, 2014)

อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นที่ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย 3 กรณี ดังต่อไปนี้

2.2.1 ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหากพิสูจน์ได้ว่า (1) สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว (มาตรา 7)

2.2.2 ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิด ถ้าผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจาก

การออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต และผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้น (มาตรา 8 วรรคหนึ่ง)

2.2.3 ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าไม่ ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้า เกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น (มาตรา 8 วรรคสอง)

อนึ่ง ข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ ที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย และประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดต่อผู้บริโภคไม่ได้ (มาตรา 9)

2.3 ภาระการพิสูจน์

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้องมีการบัญญัติพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ก็เนื่องจากปัญหาที่เป็นที่ยากสำหรับผู้บริโภคในการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ประกอบการได้กระทำการโดยประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าจนสินค้านั้นกลายเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตสินค้าส่วนใหญ่คือผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับภาระในการพิสูจน์ของผู้บริโภคที่เอื้อต่อผู้บริโภค กล่าวคือ ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายพิสูจน์เพียงว่า **ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และผู้บริโภคได้มีการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาของสินค้านั้นๆ** เท่านั้น (มาตรา 6) เช่น กรณีการเก็บรักษาสินค้าประเภทนมพาสเจอร์ไรส์ ต้องเก็บไว้ในตู้เย็นที่มีความเย็นไม่เกิน 8 องศาเซลเซียส ก็จะถือได้ว่าเป็นการเก็บรักษาสินค้านั้นตามปกติธรรมดา เป็นต้น ทั้งนี้ โดยผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นจะเกิด

จากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

กรณีตัวอย่าง นาย ก. ได้ซื้อโยเกิร์ตซึ่งมีบริษัท A เป็นผู้ผลิต เมื่อนาย ก. ได้รับประทานโยเกิร์ตดังกล่าวแล้วเกิดอาการท้องเสียและอาเจียนอย่างรุนแรง ดังนั้น นาย ก. ผู้ซื้อซึ่งคือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายมีหน้าที่พิสูจน์เพียงแต่ว่า นาย ก. ได้รับความเสียหายจากการรับประทานโยเกิร์ตซึ่งมีบริษัท A เป็นผู้ผลิต และนาย ก. ได้มีการเก็บรักษาโยเกิร์ตตามปกติธรรมดาตามที่ระบุไว้ที่บรรจุภัณฑ์ของโยเกิร์ตเท่านั้น ภาระการพิสูจน์ต่อไปจะเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการซึ่งคือบริษัท A ผู้ผลิตโยเกิร์ตที่จะต้องพิสูจน์ว่าสินค้าของตนเองเป็นสินค้าที่ปลอดภัย กล่าวคือ บริษัท A ผู้ผลิตโยเกิร์ตต้องพิสูจน์ว่าขั้นตอนการผลิตโยเกิร์ตเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ประกอบการพิสูจน์ไม่ได้ว่า (1) สินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว ผลคือบริษัท A ผู้ผลิตโยเกิร์ตซึ่งคือผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่นาย ก. ซึ่งคือผู้บริโภคนั่นเอง

2.4 ผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย

มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ กล่าวคือ โดยทั่วไปบุคคลผู้มีอำนาจในการฟ้องร้องคดีได้ จะต้องเป็นผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มักมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดีน้อย ถ้าให้ผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีอำนาจในการฟ้องร้องคดี

ผู้ประกอบการเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความลำบาก จนทำให้โอกาสในการชนะคดีและได้รับการชดเชยเยียวยาในความเสียหายที่เกิดขึ้นมีน้อยลง ดังนั้น พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงให้อำนาจแก่ (1) คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2) สมาคม และ (3) มูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นผู้สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้บริโภคได้ เช่น ถ้านาย ก. ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และนาย ก. ไม่ต้องการฟ้องร้องดำเนินคดีเอง ดังนี้ นาย ก. สามารถให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนนาย ก. ได้

2.5 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

ในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากผู้ประกอบการได้ทำละเมิดผู้บริโภคตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังกำหนดให้ศาลมีอำนาจดังต่อไปนี้

2.5.1 กำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน (มาตรา 4) ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย

นอกจากนั้น ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นแก่บุคคลดังกล่าวด้วย (มาตรา 11 (1))

กรณีตัวอย่าง นางสาว ก. ได้ซื้ออาหารเสริม A ซึ่งมีบริษัท B เป็นผู้ผลิต เมื่อนางสาว ก. ได้ทานอาหารเสริมดังกล่าวแล้วปรากฏว่าเกิดอาการท้องเสียอย่างรุนแรง และต่อมานางสาว ก. ก็ตาบอด กรณีดังกล่าว นอกจาก นางสาว ก. จะเรียกค่าเสียหายที่เกิดต่อร่างกายที่เกิดจากค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลแล้ว นางสาว ก. ยังสามารถเรียกค่าเสียหายทางจิตใจจากบริษัท B เป็นผู้ผลิตอาหารเสริม A ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ เนื่องจากการที่นางสาว ก. ต้องตาบอดเป็นสิ่งที่ทำให้นางสาว ก. ต้องทุกข์ทรมานทางจิตใจด้วยนั่นเอง

2.5.2 กำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ

โดยทั่วไป ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถ้าเกิดการละเมิดขึ้น ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation) เพื่อเยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งค่าสินไหมทดแทนจะชดเชยตามความเสียหายขึ้นจริง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดเท่านั้น ซึ่งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนมีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่สถานะเดิม อย่างไรก็ตาม ในบางครั้ง แม้ว่าผู้ทำละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแล้วก็ตาม ผู้ทำละเมิดก็ยังจงใจกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีกเพื่อประโยชน์ของตนเอง ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก ในอนาคตจึงมีการกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งในเชิงลงโทษขึ้นมา เรียกว่า “ค่าเสียหายเชิงลงโทษ” (Punitive damages) โดยการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้นมานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องปรามไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีก

ทั้งนี้ ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.

2551 มาตรา 11(2) มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ด้วยเพื่อให้ผู้ประกอบการไม่กล้ากระทำความผิดต่อผู้บริโภคซ้ำอีก กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค หากข้อเท็จจริงปรากฏในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(2) ผู้ประกอบการมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

(3) ผู้ประกอบการรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆ ตามสมควรเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย

กรณีดังกล่าวข้างต้น ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive damages) เพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายดังกล่าวกำหนดไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าวศาลสามารถกำหนดโดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

กรณีตัวอย่าง

บริษัท Merge ได้มีการนำยา Vioxx ออกจำหน่าย นาย Robert Emst ได้ซื้อยาดังกล่าวมารับประทาน ต่อมา นาย Robert Emst ได้รับประทานยา

ดังกล่าวติดต่อกันเป็นเวลา 8 เดือน จนเสียชีวิตจากอาการหัวใจเต้นผิดปกติ นาง Carol Emst ซึ่งเป็นภรรยาของนาย Robert Emst ได้ฟ้องคดีแทนนาย Robert Emst ต่อศาลมลรัฐ Texas ประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับนาย Robert Emst ซึ่งคดีดังกล่าว ศาลมลรัฐ Texas มีคำสั่งตัดสินให้บริษัท Merge ชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ยาดังกล่าวแก่นาง Carol Emst เป็นจำนวนเงิน 253.5 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยค่าเสียหายดังกล่าวได้รวมค่าเสียหายเชิงลงโทษจำนวน 229 ล้านเหรียญสหรัฐ (Storck, 2005)

2.6 อายุความ

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดอายุความเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าเสียหายของผู้บริโภคที่เกิดจากการได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ ดังต่อไปนี้

2.6.1 สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขาดอายุความเมื่อพ้น 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันที่มีการขายสินค้า (มาตรา 12 วรรคหนึ่ง)

2.6.2 ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย (มาตรา 12 วรรคท้าย)

2.6.3 ในกรณีที่มีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา (มาตรา 13)

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับอายุความในการเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากมูลละเมิดภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 ซึ่งกำหนดว่า “สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้นขาดอายุความเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันทำละเมิด” ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าอายุความภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะมีระยะเวลานานกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การที่กำหนดให้อายุความนานกว่าก็เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นฝ่ายที่มีความรู้หรือมีอำนาจน้อยกว่าผู้ประกอบการได้รับความยุติธรรมมากขึ้น โดยมีการนำ Directive – 1985 ของสหภาพยุโรป กฎหมายของประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษมาเป็นแนวทางกำหนดอายุความภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว

3. วิเคราะห์ข้อดีและจุดอ่อนของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ในหัวข้อที่ 2 ได้กล่าวเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไปแล้ว ในหัวข้อนี้จะวิเคราะห์เกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวในการคุ้มครองผู้บริโภคเมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีทั้งข้อดีและจุดอ่อนในการคุ้มครองเมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อดีในการคุ้มครองเมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า ข้อดีที่เอื้อต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีดังต่อไปนี้

1) ในกรณีที่เกิดความเสียหายกับผู้บริโภคจากสินค้าที่เป็นอันตราย มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น กำหนดให้ **ผู้ประกอบการทุกคน**ต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย **ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม** ซึ่งในส่วนนี้ทำให้ผู้บริโภคสามารถฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบการคนใดคนหนึ่งก่อนได้เลย เพราะกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ

กรณีตัวอย่าง นางสาว ก. ได้ซื้อเครื่องสำอางจากห้างสรรพสินค้า A และเมื่อนำเครื่องสำอางดังกล่าวมาใช้พบว่าเกิดอันตรายต่อผิวหนัง ซึ่งเครื่องสำอางดังกล่าวห้างสรรพสินค้า A ได้แจ้งให้โรงงาน B เป็นผู้ผลิต ปรากฏว่าเครื่องสำอางดังกล่าวมีส่วนผสมที่เป็นอันตรายไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด กรณีนี้ถือได้ว่าเครื่องสำอางดังกล่าวเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น นางสาว ก. ผู้บริโภคสามารถให้ทั้งห้างสรรพสินค้า A (ผู้ว่าจ้างให้ผลิต) และโรงงาน B (ผู้ผลิต) ซึ่งถือว่าเป็นผู้ประกอบการร่วมกันรับผิดชอบต่อ นางสาว ก. ซึ่งเป็นผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ **ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม**

นอกจากนั้น มาตรา 5 ยังมีการหลักเรื่องความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) เข้ามาใช้จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ **ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม** ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดภายใต้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของการรับผิดเพื่อการละเมิดทั่วไป มาตรา 420 ผู้ได้รับความเสียหายจะต้องพิสูจน์ก่อนว่าผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อน

2) ในส่วนของภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายนั้น จะเห็นได้ว่าเดิมก่อนที่จะมีการบัญญัติพระราชบัญญัตินี้ขึ้นมา การพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตเป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับความเสียหายซึ่งคือผู้บริโภค ดังนั้น การที่ผู้บริโภคจะพิสูจน์ว่าผู้ประกอบการได้มีการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัยออกมานั้นค่อนข้างยาก เนื่องจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความซับซ้อน และความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้ประกอบการธุรกิจ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ที่ช่วยลดภาระการพิสูจน์ของผู้บริโภค กล่าวคือ มาตรา 6 กำหนดให้ผู้บริโภคพิสูจน์เพียงแค่ว่า ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และผู้บริโภคได้มีการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดาของสินค้านั้นๆ เท่านั้นเอง ในส่วนที่เหลือจะเป็นหน้าที่พิสูจน์ของผู้ประกอบการ ถ้าผู้ประกอบการพิสูจน์ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ ผู้บริโภคก็เป็นฝ่ายชนะคดี และได้รับค่าเสียหายที่เกิดขึ้น

3) สำหรับประเทศไทยจะเห็นได้ว่าถ้าเปรียบเทียบระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการในส่วนของการฟ้องร้องดำเนินคดี ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักมีอำนาจในการต่อรองมากกว่าผู้บริโภค และมีความรู้มากกว่าผู้บริโภค นอกจากนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักมีเงินที่จะนำมาใช้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมากกว่าผู้บริโภค ดังนั้น เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทำให้ผู้บริโภคบางส่วนไม่ฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้น การที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนด มาตรา 10 กำหนดให้หน่วยงานอื่น เช่น คณะกรรมการคุ้มครอง

ผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค เข้ามาใช้อำนาจในการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้จึงช่วยลดภาระในการดำเนินคดีของผู้บริโภคได้เป็นอย่างมาก

4) ในส่วนของค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้บริโภคในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น จะเห็นได้ว่าภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มาตรา 11 สามารถให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ด้วย

5) ในคดีผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่าค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นของผู้บริโภคเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่ผู้ประกอบการได้รับ แม้ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคนั้น ผู้ประกอบการยังได้รายได้คุ้มค่าเกินกว่าจำนวนเงินที่จะต้องชดเชยให้แก่ผู้เสียหาย จึงทำให้ผู้ประกอบการบางรายยอมรับเงื่อนไขดังกล่าวและยังกระทำผิดอยู่ (Pranechit, 2008) กล่าวคือผู้ประกอบการบางกลุ่มยังคงผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกมาสู่ตลาดอยู่นั่นเอง ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 (2) จึงให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive damages) เพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควรด้วย ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็คือผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องเสียค่าสินไหมทดแทนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จนอาจทำให้ผู้ประกอบการดังกล่าวไม่ได้กำไรในสินค้านั้นๆ และเกรงกลัวที่จะไม่ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ตลาดอีก

3.2 จุดอ่อนในการคุ้มครองเมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าแม้จะมีข้อดีหลายประการที่เอื้อต่อการให้ผู้บริโภคได้รับชดเชยในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีจุดอ่อนบางประการ กล่าวคือ จะเห็นได้ว่าขอบเขตของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัตินี้คือ “สินค้า” เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนอกจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแล้ว ยังมี “การบริการ” บางอย่าง que ผู้บริโภคไปใช้บริการก็เป็นการบริการที่ไม่ปลอดภัยเช่นกัน เช่น การรับบริการเสริมความงามต่างๆ ที่อาจเป็นการให้บริการที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้รับบริการซึ่งถือว่าเป็นผู้บริโภคเช่นกัน แม้ว่าการให้ความคุ้มครองด้านบริการที่ไม่ปลอดภัยจะถูกบัญญัติอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ส่วนที่ 1/1 แล้วก็ตาม แต่เพื่อให้การคุ้มครองสิ่งที่ไม่ปลอดภัยภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะมีความครอบคลุมมากขึ้น ดังนั้น การขาดเรื่องการบริการ ผู้เขียนจึงเห็นว่าถือเป็นจุดอ่อนหนึ่งภายใต้พระราชบัญญัตินี้

นอกจากนั้น แม้ว่าพระราชบัญญัตินี้จะมีขอบเขตของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองในกรณีที่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก็ตาม แต่ภายใต้มาตรา 4 ความหมายของคำว่า “สินค้า” ที่อยู่ในขอบเขตของการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค หมายถึง สัการิมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าครอบคลุมเฉพาะสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมไปยังอสังหาริมทรัพย์ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าอสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันบางส่วนที่ถูกสร้างขึ้นจากผู้ประกอบการนั้นก็มีความไม่ปลอดภัยด้วย ดังนั้น ในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ปลอดภัยก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัตินี้

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงขึ้น ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่มีความซับซ้อนมากขึ้น จนยากที่ผู้บริโภคจะตรวจสอบพบถึงความปลอดภัยของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจนก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่น เมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยดังกล่าวฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยก็จะเกิดปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ถึงความผิดของผู้ประกอบการ ดังนั้นจึงมีการบัญญัติพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งจากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีข้อดีหลายประการที่เอื้อต่อการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เช่น (1) เมื่อเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้บริโภค (2) ผู้บริโภคไม่ต้องมีภาระการพิสูจน์ถึงความผิดของผู้ประกอบการ (3) ในกรณีที่ผู้บริโภคไม่สามารถฟ้องร้องคดีเองได้ สามารถมีหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคได้ และ (4) ผู้บริโภคสามารถเรียกค่าเสียหายทางจิตใจและค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะมีข้อดีหลายประการ แต่ก็มีจุดอ่อนบางประการ เช่น ขอบเขตในการให้ความคุ้มครองเมื่อผู้บริโภคได้รับความเสียหาย ครอบคลุมเพียงสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งต้องเป็นสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงอสังหาริมทรัพย์ และยังไม่ครอบคลุมไปถึงการบริการที่ไม่ปลอดภัย ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่าเพื่อให้ครอบคลุมในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคมากขึ้น พระราชบัญญัตินี้ควรจะมีการปรับแก้ไขโดยควรเพิ่มการให้ความคุ้มครองครอบคลุมไปยังอสังหาริมทรัพย์ และการบริการที่ไม่ปลอดภัยด้วย

เอกสารอ้างอิง (ภาษาอังกฤษ)

- Chantarasomboon, T. (2014). *The explanation of the Product Liability Act, B.E. 2551*. Bangkok: Nititham
- Pecornik, A. F. & Hoyer, W. D. (2024). How product complexity affects consumer adoption of new products: The role of feature heterogeneity and interrelatedness. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 52(1), 329–348.
- Praneedpolkrung, S. (2015). *Consumer case procedure*. Bangkok: Nititham Publication. [In Thai] Publication. [In Thai]
- Pranechit, C. (2008). *The principle under the Consumer Case Procedure Act, B.E. 2551*. Bangkok: The Office of The Judiciary. [In Thai]
- Stapleton, J. (1994). *Product liability*. London: Butterworths.
- Stone, R. (2024). *The inequality of bargaining power principle*. UCLA School of Law, Public Law Research Paper No. 24-2, Research Handbook on the Philosophy of Contract Law. Edward Elgar Publishing.
- Storck, W. J. (2005). Merck to appeal loss of first Vioxx suit. *Chemical and Engineering News, Volume 83 Issue 35* [Internet]. 2005 [cited 2025 Apr 12]. Available from: <https://cen.acs.org/articles/83/i35/Merck-Appeal-Loss-First-Vioxx.html>.